

Finansutskottets yttrande

1993/94:FiU12y

Statlig garanti för anordnande av olympiska
vinterspel i Sverige år 2002

1993/94
FiU12y

Till kulturutskottet

Kulturutskottet har berett finansutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 1993/94:240 om en statlig garanti för anordnande av olympiska vinterspel i Sverige år 2002 och de motioner som väckts i ärendet.

Östersunds och Åre kommuner har beslutat att hos Internationella olympiska kommittén (IOK) ansöka om värdskapet för de olympiska vinterspelen år 2002. För att en ansökan skall behandlas av IOK krävs normalt att arrangören har en statlig garanti som säkerställer att spelen kan genomföras i enlighet med det program som redovisas i ansökan. De båda kommunerna har därför genom ett gemensamt ägt bolag ansökt om att staten i överensstämmelse med IOK:s krav skall lämna fullständiga ekonomiska garantier för arrangemangens kostnader.

Den av regeringen föreslagna garantin har i allt väsentligt samma utformning som den garanti staten iklädde sig när Östersund och Åre ansökte om att få arrangera 1998 års vinterspel, vilka av IOK förlades till Nagano i Japan. Staten har med liknande ekonomiska garantier också stött de ansökningar som vid fyra tidigare tillfällen gjorts från svensk sida om att få arrangera vinter-OS.

Garantin för 1998 års spel uppgick till 2,9 miljarder kronor, vilket motsvarade kostnaderna för spelen. Den då redovisade budgeten visade ett underskott på ca 0,6 miljarder kronor.

Nu föreslås att staten på motsvarande sätt skall garantera kostnaderna för 2002 års spel intill ett högsta belopp om 5 645 miljoner kronor. Därtill kommer vissa merkostnader på inalles 800 miljoner kronor som väntas uppkomma för vissa statliga myndigheter vilka direkt berörs av spelen. Inklusivt dessa myndighetskostnader kommer arrangemangen enligt regeringens beräkningar att ge ett underskott på drygt 3 000 miljoner kronor.

Mot en på detta sätt beräknad statsfinansiell kostnad skall enligt regeringens mening ställas den goodwill och de positiva välfärdseffekter som ett arrangemang av detta slag för med sig. Ökad turism och ökad sysselsättning ger också upphov till ökade skatteinkomster samtidigt som belastningen på de offentliga trygghetssystemen begränsas. Regeringen framhåller att dessa effekter är mer svårberäknade men

anser likväl att vid en samlad bedömning överväger de positiva effekterna av ett eventuellt olympiskt vinterspel i Östersund/Åre år 2002. Med hänsyn härtill föreslår regeringen att den skall bemyndigas att utifrån de förutsättningar som finns redovisade i propositionen ställa ut en statlig ekonomisk garanti för genomförande av de olympiska vinterspelen. Eftersom ansökan skall vara inlämnad senast den 1 oktober 1994 föreslås att riksdagen tar ställning i frågan redan under innevarande riksmöte.

Finansutskottet vill för egen del anföra följande i denna fråga.

Den föreslagna garantin har samma utformning som de riksdagen tidigare vid sammanlagt fem tillfällen ställt sig bakom när framställningar av snarlik innebörd prövats. För OS-arrangemang gäller också mycket speciella förutsättningar. Finansutskottet vill därför inte ifrågasätta den allmänna utformning som garantin föreslås få.

Garantin är så konstruerad att den täcker de beräknade samlade kostnaderna för arrangemangen men skall utlösas endast i den mån utgifterna överstiger inkomsterna. Med hänsyn härtill är det enligt finansutskottets mening angeläget att garantivillkoren utformas på ett sådant sätt att staten ges fullgod insyn i verksamheten och att kontrollen över kostnadsutvecklingen säkerställs.

Av propositionen framgår att ett villkor skall vara att staten ges insyn genom revision av verksamheten. Enligt vad utskottet inhämtat skall Riksrevisionsverket svara för denna granskning. Med hänsyn till att det formellt sett är ett kommunägt aktiebolag som ansöker om garantin bör det enligt finansutskottets mening av garantivillkoren framgå att även Riksdagens revisorer skall ha rätt att granska verksamheten i den utsträckning de finner påkallad.

I likhet med regeringen ser finansutskottet det som angeläget att arrangemangen planeras på ett sådant sätt att det inte uppstår onödiga likviditetskostnader eller behov av alltför tidig lånefinansiering. Staten bör därför inte ställa ut några garantier för de lån som kommer att behövas tas upp av OS-huvudmannen efter det att arrangören utsetts men före spelens genomförande. Det får enligt utskottets mening förutsättas att sådana lån kan tas upp på den reguljära kreditmarknaden, bl.a. mot bakgrund av det stora intresse som näringslivet visat för arrangemangen.

Riksrevisionsverket har i ett remissyttrande till Finansdepartementet framhållit att en arrangörs ambitionsnivå stiger efter det att man tilldelats spelen och att detta för med sig stora merkostnader. Inte minst mot denna bakgrund är det enligt finansutskottets mening angeläget att det av regeringen föreslagna högsta beloppet för den statliga garantin — 5 645 miljoner kronor i prisläget i november 1993 — betraktas som en övre gräns för de statliga kostnadsåtagandena. Alla eventuellt tillkommande kostnader för arrangemangen måste sålunda klaras av genom omprioriteringar eller bäras av arrangörerna ensamma. Alternativt bör de också kunna finansieras med intäkter som inte annars hade kommit arrangemangen till del.

Det är även i övrigt angeläget att regeringen utformar garantivillkoren på ett sådant sätt att det ger kommunerna incitament att hålla nere kostnaderna.

Såsom också framhålls i propositionen bör strävan vara att kommunerna tar största möjliga ekonomiska ansvar för spelens genomförande. Under ärendets beredning har de båda kommunerna också visat vilja att ta ett sådant ansvar genom att förklara sig beredda att själva finansiera vissa anläggningar som finns upptagna i framställningen om garantin. Eftersom de båda kommunerna har ett stort positivt utbyte av de tilltänkta arrangemangen framstår det enligt finansutskottets mening som naturligt att regeringen vid de fortsatta överläggningarna med kommunerna ställer krav på ett mer långtgående kostnadsansvar från deras sida.

Med de synpunkter utskottet här redovisat tillstyrker utskottet att regeringen bemyndigas att ställa ut den föreslagna garantin för genomförandet av de olympiska vinterspelen i Östersunds och Åre kommuner år 2002. Utskottet avstyrker därmed de avslagsyrkanden eller krav på ytterligare utredning som framförts i motionerna Kr14 av Margitta Edgren (fp), Kr15 av Gudrun Schyman m.fl. (v) samt Kr16 av Sonja Rembo och Gullan Lindblad (m).

Stockholm den 5 maj 1994

På finansutskottets vägnar

Per-Ola Eriksson

I beslutet har deltagit: Per-Ola Eriksson (c), Roland Sundgren (s), Lars Leijonborg (fp), Per Olof Håkansson (s), Lisbet Calner (s), Yvonne Sandberg-Fries (s), Stefan Attefall (kds), Ian Wachtmeister (nyd), Arne Kjörnsberg (s), Roland Larsson (c), Lennart Hedquist (m), Alf Egnerfors (s), Christel Anderberg (m), Börje Nilsson (s) och Stig Grauers (m).

Från Vänsterpartiet, som inte företräds av någon ordinarie ledamot i utskottet, har suppleanten Johan Lönnroth (v) närvarit vid den slutliga behandlingen av ärendet.

Meningsyttring av suppleant

Meningsyttring får avges av suppleant från Vänsterpartiet, eftersom partiet inte företräds av ordinarie ledamot i utskottet.

Johan Lönnroth (v) anför:

Underskottet i statens finanser har flera år i rad nått svindlande nivåer trots återkommande krispaket och långtgående försämringar i sociala trygghetssystem. I det statsfinansiella kaos som nu råder efter tre års

borgerligt styre ter det sig därför närmast följdriktigt att regeringen föreslår att Sverige skall ta på sig ansvaret för de olympiska vinterspelen år 2002, väl medveten om att ett sådant åtagande kommer att få betydande statsfinansiella konsekvenser om IOK skulle bifalla den svenska ansökan. Riksrevisionsverket har nämligen beräknat att spelen kommer att gå med ett underskott på mellan 2,4 och 7,0 miljarder kronor, vartill kommer ökade myndighetsutgifter på ca 0,8 miljarder kronor. Med den utformning den statliga garantin föreslås få är detta kostnader som kan komma att belasta statsbudgeten.

Riksdagen har på förslag av regeringen lagt fast ett femårigt besparingsprogram på 81 miljarder kronor. Trots att regeringen i kompletteringspropositionen föreslår att detta program utökas med ytterligare 20 miljarder kronor räknar man inte med att ha uppnått balans i statsfinanserna ens mot slutet av detta decennium. Sett i skenet av de uppoffringar dessa besparingar innebär för medborgarna ter det sig anmärkningsvärt att regeringen så lättvindigt och med öppna ögon är beredd att ta på sig en ökad utgift av den angivna omfattningen. All erfarenhet visar dessutom att det är svårt att hålla de kalkyler som görs i samband med olympiska spel.

Än mer anmärkningsvärt ter det sig att det framlagda förslaget varken tillgodoser elementära krav på budgetprövning, ej heller de villkor som riksdagen ställt upp för statlig garantigivning.

Riksdagen har sålunda på förslag av regeringen vid upprepade tillfällen slagit fast att all budgetprövning skall vara utomordentligt stram och att nya utgiftsåtaganden skall begränsas till de mest angelägna reformerna. De förslag som förs fram skall dessutom finansieras fullt ut genom andra utgiftsminskningar.

När samhället saknar resurser för att kunna tillgodose grundläggande sociala behov framstår en satsning på olympiska vinterspel inte som en angelägenhet av den dignitet som riksdagen förutsatte när detta uttalande gjordes. Förslaget uppfyller dessutom inte de krav på finansiering som riksdagen föreskrivit.

Formellt sett omfattar regeringens förslag inte en ny utgift utan ett garantiåtagande. Även sett som sådant svarar förslaget inte upp mot de krav som finns angivna. Så t.ex. har riksdagen framhållit att garantier innebär åtaganden som har många likheter med vanliga utgifter. Förslag om nya garantiformer bör därför underkastas samma restriktiva prövning som gäller för vanliga utgiftsåtaganden. Vid en sådan prövning skall, enligt samma uttalande, särskilt uppmärksammas de risker som är förknippade med den tilltänkta garantigivningen. Riksdagen har tidigare också slagit fast att den statliga garantigivningen inte får innehålla något subventionsmoment och att samtliga garantier därför bör avgiftsbeläggas. Avgifterna skall tas ut i förskott, och i den mån en beviljad garanti inte utnyttjas fullt ut skall avgiftsbeläggningen också omfatta den outnyttjade delen av garantin.

Av propositionen framgår klart att den föreslagna garantin inte underkastats någon restriktiv prövning, och frågan om avgiftsbeläggning har över huvud taget inte förts på tal av regeringen.

Enligt Vänsterpartiets mening är det angeläget att budgetdisciplinen upprätthålls och att statsfinanserna hanteras med omsorg. Eftersom propositionen inte i något avseende tillgodoser de krav som bör kunna ställas i detta sammanhang bör den avvisas av riksdagen. Om så inte sker är det för de svenska statsfinansernas vidkommande bara att hoppas att den svenska ansökan faller bort i den prövning som IOK senare skall göra.

